

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 23.5.2008
COM(2008)317 konč.

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU
BOLJŠE POKLICNE MOŽNOSTI IN VEČJA MOBILNOST: EVROPSKO
PARTNERSTVO ZA RAZISKOVALCE

{SEC(2008)1911}
{SEC(2008)1912}

(predložila Komisija)

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

BOLJŠE POKLICNE MOŽNOSTI IN VEČJA MOBILNOST: EVROPSKO PARTNERSTVO ZA RAZISKOVALCE

1. UVOD

Evropski svet je na svojem zasedanju spomladi 2008 potrdil, da so naložbe v ljudi in posodabljanje trga dela ter naložbe v znanje in inovacije¹ prednostna področja prenovljene lizbonske strategije za rast in delovna mesta.

Načrtujejo oziroma tudi izvajajo se že pomembni ukrepi za preusmeritev gospodarstva EU k dejavnostim, ki bolj temeljijo na znanju, vključno z ukrepi za okrepitev enotnega trga², povečanje poklicne mobilnosti³, izboljšanje izobraževanja in usposabljanja⁴ ter spodbujanje dodatnih naložb v raziskave in inovacije⁵.

Zelena knjiga „Evropski raziskovalni prostor: Nove perspektive“⁶ iz leta 2007 je začela obsežno javno razpravo o tem, kako doseči bolj odprt, konkurenčen in privlačen ERP. Na podlagi tega so bila opredeljena številna ključna področja, kjer bi učinkoviti ukrepi, izvedeni v partnerstvu med državami članicami in Skupnostjo v okviru skupnih ciljev, prinesli velike prednosti evropskemu raziskovalnemu sistemu ter pomagali vzpostaviti „peto svoboščino“ v Evropi, tj. prosti pretok znanja.

To sporočilo kot eno od petih pobud⁷, ki se načrtujejo v letu 2008 za nadaljevanje zelene knjige o ERP, **predlaga razvoj partnerstva z državami članicami, ki bi zagotovilo dosegljivost potrebnih raziskovalcev**. Kot ključni proizvajalci novega znanja in glavni akterji pri njegovem prenosu in izkoriščanju so raziskovalci nujno potrebni za konkurenčno, na znanju temelječe gospodarstvo EU. Da bi zadržali najbolj nadarjene raziskovalce in privabili nove talente, je potreben uravnotežen pristop, ki zagotavlja, da so raziskovalcem v vsej EU na voljo ustrezno usposabljanje, privlačne poklicne možnosti in da se odstranijo ovire za njihovo mobilnost.

Predvideno je, da naj bi splošno upravljanje pobud ERP nadzoroval Svet za konkurenco.

---

¹ Sklepi Predsedstva, Evropski svet, 13. in 14. marec 2008.

² „Enotni trg za Evropo 21. stoletja“, COM(2007) 724.

³ Evropski akcijski načrt za poklicno mobilnost (2007–2010), COM(2007) 773, 6.12.2007.

⁴ Vključno s podporo EU za povečanje akademske mobilnosti in načrtovano pobudo EU o novih znanjih in spretnostih za nova delovna mesta.

⁵ „Prenos znanja v prakso: široko zastavljena inovacijska strategija za EU“, COM(2006) 502, 13.9.2006, in „Pobuda za vodilni trg za Evropo“ COM(2007) 860, 21.12.2007.

⁶ COM(2007) 161, 4.4.2007.

⁷ Ostale zadevajo: upravljanje intelektualne lastnine s strani javnih raziskovalnih organizacij, skupno načrtovanje programov, vseevropske raziskovalne infrastrukture ter mednarodno sodelovanje na področju znanosti in tehnologije.

2. NAPREDEK IN PRIČAKOVANJA

Izraz „raziskovalec“ zajema številne različne vloge in dejavnosti: od akademikov na univerzah in znanstvenikov, ki se ukvarjajo z dolgoročnimi temeljnimi raziskavami v velikih raziskovalnih infrastrukturah, do raziskovalcev, ki sodelujejo pri ciljno naravnanih raziskavah v državnih laboratorijih, od zaposlenih v podjetjih, ki opravljajo tržno usmerjene razvojne dejavnosti, do osebja v visokotehnoloških MSP, ki se ukvarjajo s prenosom tehnologij ali inovacijami na področju proizvodov in postopkov.

Potreba po ustreznih človeških virih za raziskave in razvoj je od uvedbe lizbonske strategije leta 2000⁸ opredeljena kot ključni izziv. Komisija je leta 2001 predlagala **ukrepe za večjo mobilnost raziskovalcev v celotnem ERP**⁹, leta 2003 pa za **njihov poklicni razvoj**¹⁰.

Leta 2005 je Komisija sprejela **Evropsko listino za raziskovalce in Kodeks ravnanja pri zaposlovanju raziskovalcev**, ki določata vloge in odgovornosti raziskovalcev ter njihovih delodajalcev in financerjev kot tudi načine za pravičnejše in preglednejše postopke zaposlovanja. Cilj paketa o „znanstvenem vizumu“, sprejetega leta 2005¹¹, je bil pospešiti izdajo dovoljenja za vstop in bivanje raziskovalcem iz tretjih držav. Mobilnost in poklicne možnosti raziskovalcev je finančno podprl **šesti okvirni program za raziskave**.

Številne države članice izvajajo ukrepe v korist raziskovalcem, zlasti reforme na področju univerzitetnega in visokošolskega strokovnega izobraževanja¹². Večja avtonomnost in boljše upravljanje ustanov sta neposredno povezana z izboljšanjem položaja raziskovalcev.

Te pobude so obrodile sadove. Mobilni raziskovalci so prek mreže lokalnih središč in spletnih strani¹³ bistveno bolj obveščeni. Financiranje raziskovalcev se je s **sedmim okvirnim programom za raziskave** povečalo, med drugim tudi z novim **Evropskim raziskovalnim svetom**.

Napredek pa je še vedno počasen. Sprejem prostovoljne Listine in Kodeksa je zaenkrat omejen in številne države članice še vedno ne izvajajo direktive o paketu o „znanstvenem vizumu“. Obstoječe politike obravnavajo vprašanja razmeroma izolirano ali z omejenega nacionalnega vidika.

Stanje je v različnih ustanovah in državah precej različno, zastarela nacionalna zakonodaja in prakse v številnih državah članicah pa še naprej ovirajo ali preprečujejo izvedbo konkurenčnih postopkov zaposlovanja v javnem sektorju. Ker se z mladimi raziskovalci večinoma sklepajo kratkoročne pogodbe in je napredovanje večinoma odvisno od delovne dobe in ne od uspešnosti, lahko nadarjeni raziskovalci šele po več letih postanejo samostojni

---

⁸ Sklepi Predsedstva, Evropski svet v Lizboni, 23. in 24. marec 2000.

⁹ „Strategija mobilnosti raziskovalcev ERP“, COM(2001) 331, 20.6.2001.

¹⁰ „Raziskovalci v Evropskem raziskovalnem prostoru: en poklic, mnogo karier“, COM(2003) 436, 18.7.2003.

¹¹ Vključno z Direktivo Sveta 2005/71/ES z dne 12. oktobra 2005 o posebnem postopku za dovolitev vstopa državljanom tretjih držav za namene znanstvenega raziskovanja („znanstveni vizum“), UL L 289, 3.11.2005, str. 15.

¹² „Uresničevanje agende za posodobitev univerz: izobraževanje, raziskave in inovacije.“ COM(2006) 208, 10.5.2006.

¹³ ERA-MORE in portal za mobilnost raziskovalcev se bosta junija 2008 ponovno vzpostavila kot mreža EURAXESS „raziskovalci v gibanju“, ki bo nudila informacije o mobilnosti, delovnih mestih in pravicah.

in neodvisni znanstveniki. Številni raziskovalci imajo tradicionalno akademsko izobrazbo, ki jih ne pripravi na potrebe modernega gospodarstva znanja, kjer so povezave med industrijo in javnimi raziskovalnimi ustanovami vedno bolj pomembne. Raziskovalci, ki si želijo poiskati delovno mesto na drugi ustanovi, preiti iz univerzitetnega v industrijski sektor in obratno ali se zaposliti v drugi državi, ponavadi naletijo na velike ovire.

Čeprav je v državah EU delež diplomantov znanstvenih ved in inženirjev ter doktorjev znanosti še vedno večji kot v ZDA in na Japonskem, je delež raziskovalcev med delovno aktivnim prebivalstvom v EU še vedno precej nižji¹⁴. Veliko evropskih diplomantov in doktorantov preneha z raziskovalno poklicno potjo ali pa jo nadaljuje v državah, ki ponujajo boljše možnosti – večinoma v ZDA.

Ocenjuje se, da je bilo v letu 2004 od skoraj 400 000 tujih raziskovalcev v ZDA 100 000 raziskovalcev rojenih v EU¹⁵. To je pomemben del celotnega števila raziskovalcev EU, ki znaša 1,3 milijona¹⁶, in verjetno so med njimi tudi najuspešnejši raziskovalci na svojih področjih. V letu 2007 je na primer 75 % asistentov profesorjev na desetih najpomembnejših ekonomskih fakultetah ameriških univerz pridobilo svojo diplomu zunaj ZDA¹⁷. Sposobnost sistema ZDA, da privabi nadarjene raziskovalce s celega sveta, se kaže v občutni prednosti, ki jo imajo ZDA pred EU na področju kakovosti raziskav¹⁸. Število raziskovalcev, ki prihajajo v EU iz tretjih držav, je znatno manjše¹⁹, hkrati pa se svetovna konkurenca glede najbolj nadarjenih raziskovalcev veča s pojavom novih akterjev, ki lahko ponudijo privlačne pogoje.

Hkrati v številnih državah članicah narašča zaskrbljenost zaradi staranja delovne sile na področju raziskav, pomanjkanje raziskovalcev pa že postaja problem v nekaterih regijah in industrijskih panogah²⁰. Stanje se bo še poslabšalo, če se mladih ne bo privabljal v poklic in če se ne bo začelo obravnavati trenutne premajhne zastopanosti žensk na področju znanosti in tehnike. Poleg tega se ocenjuje²¹, da bi bilo poleg raziskovalcev, ki bi nadomestili trenutno delovno silo, v Evropi potrebnih 600 000 do 700 000 dodatnih raziskovalcev, če se želi doseči cilj povprečnih naložb v višini 3 % BDP v raziskave, ki ga je zastavil Evropski svet v Barceloni²².

Zato so danes bolj kot kdaj koli prej za evropske raziskovalce potrebni odločilni ukrepi. Gre za to, ali lahko Evropa dolgoročno ostane lokacija za raziskave in razvoj svetovnega razreda in ali se kot taka lahko naprej razvija.

---

¹⁴ 0,56 % v EU v nasprotju z 0,93 % v ZDA in 1,06 % na Japonskem, IISER II, Evropska komisija, 2007.

¹⁵ „Europe in the global research landscape“, Evropska komisija, 2007.

¹⁶ Ekvivalent polne zaposlitve, IISER II, Evropska komisija, 2007.

¹⁷ Oswald and Ralsmark, 2008.

¹⁸ Delež EU pri 10 % najpogosteje citiranih znanstvenih objavah je 37,5 %, delež ZDA pa 48,9 %. Le 8 od 76 univerz z najpogosteje citiranimi objavami na svetu se nahaja v EU, 67 pa jih je v ZDA, „Key Figures“, Evropska komisija, 2007.

¹⁹ V letu 2000 sta 2 % oseb, zaposlenih na področju znanosti in tehnologije v EU, prihajala iz držav zunaj EU, medtem ko je delež tujih raziskovalcev na tem področju v ZDA znašal 22 %, „Key Figures“, Evropska komisija, 2007.

²⁰ V številnih državah je več kot 40 % visoko kvalificiranih zaposlenih starih 45–64 let, tistih, ki so stari 25–34 let, pa je le 25 %, „Key Figures“, Evropska komisija, 2007.

²¹ COM(2003) 226 konč., 30.4.2003.

²² Sklepi predsedstva, 15. in 16. marec 2002.

3. UKREPI PARTNERSTVA

Lizbonska strategija priznava potrebo po celovitem in usklajenem napredku. **Nova pobuda za raziskovalce, ki bi lahko temeljila na trenutnih reformah in ukrepih, bi imela za EU pomembno dodano vrednost.** Hkrati je razpoložljivost zadostnih človeških virov potreben pogoj za doseganje širših ciljev lizbonske strategije.

Komisija zato predlaga **razvoj partnerstva med Komisijo in državami članicami, ki naj bi pomagalo zagotoviti pravi občutek zavezanosti ciljem in ukrepom. To je bistvenega pomena za skupno izvajanje številnih usmerjenih prednostnih ukrepov na ključnih področjih, ki so bila izbrana zaradi svojih možnih učinkov na ravni Skupnosti ter na nacionalni in institucionalni ravni.**

Mnogo se je mogoče naučiti iz prejšnjih in obstoječih pobud na ravni Skupnosti kakor tudi na nacionalni ravni, v EU pa obstajajo številni primeri dobre prakse. **Dvig ravni vseh nacionalnih sistemov in ustanov na raven najboljših bi pomenila pomemben korak pri vzpostavitvi evropskega raziskovalnega sistema svetovnega razreda.** Učinek individualnih pobud bi se znatno povečal, če bi bilo mogoče zagotoviti, da se načrtujejo in izvajajo skladno, dosledno in vzajemno na podlagi skupno zastavljenih ciljev in s poudarkom na ključnih področjih.

Partnerstvo bi se moralo zavezati, da bo do konca leta 2010 doseglo hiter in merljiv napredek pri:

- **sistematično odprtih postopkih zaposlovanja;**
- **izpolnjevanju potreb mobilnih raziskovalcev glede socialne varnosti in dodatnega pokojninskega zavarovanja;**
- **zagotavljanju privlačnih pogojev zaposlovanja in delovnih pogojev ter**
- **izboljšanju usposabljanja, znanj in spretnosti ter izkušenj raziskovalcev.**

Usklajeni ukrepi na teh področjih bi **skupaj s ponovnimi prizadevanji na področju obstoječih pobud, kot so na primer spodbujanje sprejetja načel Listine in Kodeksa,** raziskovalcem zagotovili boljše možnosti zaposlitve in poklicne poti, polne zadovoljstva, ter omogočili boljšo mobilnost med ustanovami, med javnim in zasebnim sektorjem ter med državami.

Na evropski ravni bi dejanski trg delovne sile za raziskovalce uravnovesil ponudbo in povpraševanje po raziskovalcih, pospešil rast proizvodnje z boljšim povezovanjem delovnih mest, izboljšal prenos znanja ter omogočil razvoj centrov odličnosti po vsej EU, ustvaril boljše mednarodne povezave za skupne raziskave in gospodarsko izkoriščanje rezultatov raziskav ter pomagal ustvariti privlačnejše pogoje za industrijska vlaganja v raziskave.

4. UKREPI NA ŠTIRIH KLJUČNIH PODROČJIH

4.1. Odprti postopki zaposlovanja in prenosljivost nepovratnih sredstev

Raziskovalci pomanjkanje odprtih možnosti zaposlitve pogosto navajajo kot problem, saj jim preprečuje, da bi začeli poklicno pot raziskovalca v Evropi ali da bi v tem poklicu tudi ostali. V številnih državah članicah imajo javne raziskovalne ustanove in zlasti univerze premalo svobode pri zaposlovanju, kar je posledica **zastarelih nacionalnih zakonodaj in praks, ki še**

naprej ovirajo ali preprečujejo izvedbo konkurenčnih postopkov zaposlovanja. Medtem ko je zaposlovanje v zasebnem sektorju v Evropi večinoma odprto in konkurenčno, so na ravni ustanov v javnem sektorju še vedno zelo razširjeni interni postopki zaposlovanja.

Pri raziskovalcih gre za razmeroma majhno in zelo specializirano delovno silo, zato **za posamezno delovno mesto ni vedno mogoče najti najbolj usposobljenega posameznika znotraj enega samega nacionalnega sistema in še manj znotraj ene same ustanove.** Splošno sprejetje odprtega postopka zaposlovanja v javnem sektorju bi torej verjetno izboljšalo učinkovitost raziskav v Evropi ter zagotovilo tudi dodatne možnosti za raziskovalce.

Medtem ko večina delodajalcev na področju raziskav v zasebnem sektorju in nekaj v javnem sektorju že oglašuje prosta delovna mesta javno, **se večina delovnih mest še vedno oglašuje le interno** ali v najboljšem primeru na nacionalni ravni. Poleg tega raziskovalci potrebujejo tudi **aktualne in lahko dostopne praktične informacije o mobilnosti med ustanovami, sektorji in državami.**

Kljub velikim prizadevanjem, vključno z Bolonjskim procesom in pred kratkim sprejetim evropskim ogrođjem kvalifikacij, **ustanove še vedno ne poznajo vseh postopkov in standardov za priznavanje univerzitetne izobrazbe in strokovnih izkušenj, pridobljenih v drugih državah ali sektorjih,** med katere spada tudi neformalna kvalifikacija.

Do zdaj je bilo **skoraj vse financiranje projektov vezano na ustanovo v državi organizacije financerke,** čeprav bi premestitev ugodno vplivala na rezultate projekta. Prenosljivost nepovratnih sredstev, ki jo zagotavlja Evropski raziskovalni svet, in načelo „denar sledi raziskovalcem“, ki mu nacionalne agencije za financiranje raziskav že sledijo v okviru mreže EUROHORCS²³, bi lahko služila kot zgled za nadaljnje pobude.

Predlagani prednostni ukrepi:

- Države članice zagotovijo odprte, pregledne in konkurenčne postopke zaposlovanja za raziskovalce, zlasti z zagotovitvijo večje svobode ustanov pri zaposlovanju in s sprejetjem najboljših praks pri prepoznavanju kvalifikacij iz drugih držav.
- Države članice in Komisija zagotovijo, da se vsa delovna mesta za raziskovalce, ki se financirajo iz javnih sredstev, javno oglašujejo na internetu, zlasti prek mreže EURAXESS.
- Države članice in Komisija zagotovijo ustrezne službe za obveščanje in pomoč za raziskovalce, ki se gibljejo med ustanovami, sektorji in državami, tudi prek mreže EURAXESS in platforme EURES²⁴.
- Države članice in Komisija omogočijo prenosljivost posameznih nepovratnih sredstev, ki jih dodelijo nacionalne agencije za financiranje in ustrezni raziskovalni programi Skupnosti, kadar to financirjem omogoča, da lažje izpolnjujejo svoje raziskovalne potrebe, in raziskovalcem, da bolje upravljajo svojo poklicno pot.

²³ Vodje nacionalnih organizacij za financiranje in izvajanje raziskav v EU.

²⁴ Mreža evropskih služb za zaposlovanje in spletna stran www.eures.europa.eu.

4.2. Izpolnjevanje potreb mobilnih raziskovalcev glede socialne varnosti in dodatnega pokojninskega zavarovanja

Evropska razsežnost **socialne varnosti**²⁵ je urejena z uredbami o usklajevanju za celotno EU, ki preprečujejo, da bi uporaba različnih nacionalnih zakonodaj škodovala mobilnim delavcem²⁶. Uredba Sveta (ES) št. 1408/71 kot splošno pravilo določa, da za delavce migrante velja zakonodaja države, v kateri delajo. Do zdaj je zakonodaja Skupnosti na področju usklajevanja sistemov socialne varnosti spodbujala zlasti dolgoročno mobilnost delavcev. Kot je poudarjeno v najnovejšem akcijskem načrtu EU za poklicno mobilnost, pa **pravila, ki so bila sprejeta pred več desetletji, ne zajemajo dovolj učinkovito novejših oblik mobilnosti delavcev, ki pogosto dobivajo kratkoročne pogodbe za delo v različnih državah članicah.** Ker so raziskovalci ena od najbolj mobilnih kategorij zaposlenih, ki imajo v svojem poklicnem življenju pogosto celo vrsto kratkih pogodb, je posebej verjetno, da bodo naleteli na težave.

Temeljni problemi pogosto izhajajo iz **pomanjkljive obveščeni raziskovalcev in delodajalcev glede pravic, ki zadevajo njihovo socialno varnost.** Odpraviti bi jih bilo mogoče z izboljšanjem dostopa do obstoječih informacij. Akcijski načrt EU za poklicno mobilnost predvideva **izboljšanje obstoječe zakonodaje in praks izvajanja v zvezi s socialno varnostjo**, ob upoštevanju novejših oblik mobilnosti. Ker bodo te določbe veljale tudi za raziskovalce, je pomembno, da se v oceno potrebnih izboljšav vključijo njihove izkušnje. Spodbujanje podaljšanja obdobja za prenos pravic do nadomestila za brezposelnost bi na primer lahko olajšalo mobilnost.

Trenutna zakonodaja EU daje državam članicam tudi določeno prožnost, da lahko na podlagi sporazuma odstopajo od splošnih pravil veljavne zakonodaje in za zadevne delavce uporabijo druge predpise o socialni varnosti ali podaljšajo obdobje, v katerem velja zakonodaja države porekla, če je to v interesu delavcev. **Za ustrežnejšo uporabo teh odstopanj v korist raziskovalcem** bi bila potreba usklajena prizadevanja.

Poleg tega bi se lahko mobilnost raziskovalcev v zvezi s tretjimi državami olajšala s **posebnimi določbami v dvostranskih in večstranskih sporazumih o socialni varnosti med državami članicami in tretjimi državami**, ki bi omogočile, da se dobe seštevajo, da lahko raziskovalci za določeno obdobje dela v tujini ostanejo zavarovani v okviru sistema socialne varnosti države porekla in da se njihove pravice ob povratku v matično državo prenesejo.

Drugi problemi se pojavljajo, ker se delavci pri zagotavljanju svoje pokojnine vedno bolj zanašajo na **sisteme dodatnega pokojninskega zavarovanja.** Vendar pogoji za pridobitev, ohranitev in prenos pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja pogosto niso primerni za mobilne delavce, kot so raziskovalci. Potrebna bi bila dodatna prizadevanja za posebno obveščanje raziskovalcev glede vprašanja pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Trenutno potekajo pogajanja o predlogu direktive o prenosljivosti pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja. Vendar ta verjetno ne bodo obravnavala vprašanja „prenosljivosti“ takšnih pravic. Zato je srednjeročno zaželeno, da se **prouči izvedljivost**

---

²⁵ Vključno z zakonsko določenimi pokojninskimi pravicami, zdravstvenim varstvom in nadomestili za brezposelnost.

²⁶ Uredba Sveta (ES) št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, in Izvedbena uredba (EGS) št. 574/72.

ukrepov za lajšanje prenosa pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja za zelo mobilne delavce, vključno z raziskovalci.

Ponudnike pokojninskih zavarovanj je treba spodbuditi, da začnejo ponujati vseevropske sisteme pokojninskega zavarovanja, namenjene raziskovalcem, podjetja pa je treba spodbuditi, da koristijo storitve ponudnikov pokojninskih zavarovanj iz drugih držav članic EU. To bi omogočilo, da mobilni raziskovalci, medtem ko delajo v različnih državah EU, prispevajo v isti sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja in še naprej izpolnjujejo predpise v okviru različnih socialnih, delovnih in pokojninskih zakonodaj v sodelujočih državah članicah. To bo zahtevalo možnost, da raziskovalci lahko izstopijo iz zakonsko obveznega nacionalnega sklada za pokojninsko zavarovanje.

Predlagani prednostni ukrepi:

- Komisija in države članice zagotovijo, da so raziskovalcem in njihovim delodajalcem na voljo lahko dostopne in ciljne informacije o uporabi predpisov EU o socialni varnosti in o vplivu nadvladane mobilnosti na dodatno pokojninsko zavarovanje, med drugim z izboljšanjem obstoječih virov na ravni EU in na nacionalni ravni, kot je na primer spletna stran EULisses²⁷.
- Države članice bolje uporabljajo obstoječ pravni okvir ter se dogovorijo o ustreznih dvostranskih in večstranskih sporazumih glede odstopanj v korist raziskovalcem v skladu z Uredbo 1408/71.
- Države članice v dvostranske in večstranske sporazume o socialni varnosti s tretjimi državami vključijo pravila, ki bodo olajšala mednarodno mobilnost raziskovalcev.
- Komisija in države članice ocenijo potrebno po priporočilu Komisije ali Sveta o lajšanju prenosa pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja za zelo mobilne delavce, vključno z raziskovalci.
- Komisija in države članice spodbujajo vseevropske pokojninske sisteme, namenjene raziskovalcem.

4.3. Privlačni pogoji zaposlovanja in delovni pogoji

Pogoji zaposlovanja in delovni pogoji so ključnega pomena za privlačnost kakršne koli poklicne poti. Kot pri drugi poklicih imata tudi tukaj pomembno vlogo višina plače ter možnost uskladitve poklicnega in družinskega življenja, vendar sta za raziskovalce vsaj tako pomembna tudi način, kako se nagrajujejo akademski dosežki, in poklicno okolje, kjer lahko od samega začetka uresničujejo svoje raziskovalne interese.

Kljub pomembnim reformam, ki trenutno potekajo, so sistemi nadomestil in napredovanja v številnih javnih raziskovalnih ustanovah še vedno zelo togi, zaradi česar pogosto zlasti univerze težko konkurirajo na mednarodnem trgu. V številnih državah članicah **obstajata dve skupini raziskovalcev, in sicer mladi raziskovalci s kratkoročnimi pogodbami ter izkušeni raziskovalci s pogodbami za nedoločen čas, za katere je malo verjetno, da bodo**

²⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/eulisses/jetspeed/

kdaj zamenjali delovno mesto. Splošna načela „prožne varnosti“²⁸, ki jih je pred kratkim sprejel Evropski svet s soglasjem socialnih partnerjev, so zato izjemno pomembna za raziskovalce.

Mladi raziskovalci se pogosto zaposlujejo na podlagi kratkoročnih pogodb za določen čas, da pomagajo pri izvajanju posebnih raziskovalnih projektov. Na ta način imajo nadarjeni raziskovalci manjše možnosti, da začnejo delovati kot neodvisni raziskovalci. Zato začnejo nekateri med njim iskati možnosti za napredovanje drugje, kar upočasnjuje prehod na naslednjo generacijo vodilnih raziskovalcev. Zlasti mladi raziskovalci so pogosto plačani na neobičajne načine (npr. s štipendijami ali podporami), ki v okviru veljavnih nacionalnih sistemov socialne varnosti omogočajo le omejen dostop do socialne varnosti in prejemkov dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Nasprotno imajo **izkušeni raziskovalci** pogosto pogodbe za nedoločen čas, pri čemer je njihovo napredovanje bolj odvisno od delovne dobe kot od uspešnosti. Zato so manj zainteresirani za spremembo poklicne poti, npr. z začasno ali stalno zaposlitvijo v drugi državi ali sektorju ali s svetovalnim delom. Ti dejavniki poleg drugih, kot je na primer izguba pokojninskih pravic, zmanjšujejo tudi možnost sodelovanja **upokojenih raziskovalcev in raziskovalcev, ki so na koncu svoje poklicne poti.** Številni med njimi bi bili pod drugačnimi pogoji zagotovo pripravljeni na primer usmerjati mlade znanstvenike, strokovno svetovati oblikovalcem politik ali spodbujati poklicne poti na področju raziskav.

Večina raziskovalnih ustanov v EU **usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja** ne namenja dovolj pozornosti, kar lahko ovira zlasti poklicne možnosti za ženske. Delež žensk na najvišjih položajih na področju raziskav je že vedno zelo majhen, čeprav je med doktorskimi kandidati pogosto več žensk kot moških.

Plače raziskovalcev se znotraj Evropskega raziskovalnega prostora in v primerjavi z drugimi svetovnimi regijami zelo razlikujejo, tudi ko se prištejejo življenjski stroški, obstajajo pa tudi znatne razlike med povprečnimi plačami moških in žensk v raziskovalnih poklicih. Te razlike izkrivljajo enotni trg dela in lahko povzročijo, da raziskovalci izkoristijo boljše možnosti v drugih gospodarskih sektorjih ali zunaj Evrope.

Predlagani prednostni ukrepi:

- Države članice, financerji in delodajalci izboljšajo možnosti za poklicni razvoj raziskovalcev na začetku poklicne poti z upoštevanjem „načel prožne varnosti“, rednim ocenjevanjem, večjo avtonomnostjo in boljšim usposabljanjem. Financerji raziskav bi morali pri ocenjevanju predlogov za raziskave upoštevati možnosti za poklicni razvoj.
- Države članice, financerji in delodajalci postopno uvedejo večjo prožnost pri pogodbah in upravnih ureditvah ter ustrezni nacionalni zakonodaji za izkušene raziskovalce in raziskovalce na koncu poklicne poti, da bi se nagradili dobri dosežki in omogočile nestandardne poklicne poti.
- Delodajalci in financerji bi morali zagotoviti, da je vsem raziskovalcem, ki se financirajo iz javnih sredstev s štipendijami in podporami, zagotovljena ustreza socialna varnost.

²⁸ „Oblikovanje skupnih načel prožne varnosti – nova in boljša delovna mesta v povezavi s prožnostjo in varnostjo“, COM(2007) 359.

- Države članice in javne raziskovalne ustanove zagotovijo ustrezno zastopnost obeh spolov v organih za izbiro in financiranje ter sistematično sprejemajo politike, ki moškim in ženskam omogočajo, da izberejo poklicno pot na področju znanosti ter pri tem ustrezno združujejo poklicno in zasebno življenje, kot je na primer politika dvojne poklicne poti.

4.4. Izboljšanje usposabljanja, znanj in spretnosti ter izkušenj evropskih raziskovalcev

Raziskovalci morajo imeti vsa znanja in spretnosti, potrebna za izpolnjevanje različnih nalog v modernem gospodarstvu znanja. V okolju „odprtih inovacij“, kjer se medsebojne povezave in povezave z javnimi raziskovalnimi ustanovami uporabljajo za učinkovitejše proučevanje zamisli in razvoj proizvodov, se pospešeno razvijajo predvsem podjetja. **Zato so povezave med odlično javno raziskovalno bazo in podjetji ključnega pomena.** Tudi sama znanost se razvija, **večji poudarek je na multidisciplinarnih in interdisciplinarnih raziskavah, konkurenčnem financiranju, mednarodnem sodelovanju in pretvarjanju rezultatov raziskav v uspešne inovacije.**

Vendar se večina raziskovalcev v Evropi še vedno usposablja v tradicionalnih akademskih ustanovah. Pogosto jim manjka znanj in spretnosti ter sposobnosti, ki so potrebne na primer za upravljanje intelektualne lastnine, pripravo zahtevkov za financiranje projektov ali za ustanovitev lastnega podjetja. Raziskovalci, ki delajo za MSP, so lahko med drugim pristojni tudi za upravljanje projektov, pripravo sporočil podjetja ali upravljanje intelektualne lastnine. Poleg tega lahko izkušeni raziskovalci izgubijo stik z najnovejšimi tehnologijami in metodami, med svojo poklicno potjo pa dobivajo premalo spodbud, da bi lahko razširjali sposobnosti ter znanja in spretnosti, npr. na vodstvenih položajih v svoji ustanovi.

V okviru medvladnega Bolonjskega procesa, ki je trenutno v teku, naj bi se obravnavala nekatera vprašanja, kot sta na primer razvoj učnih načrtov za doktorske programe in zagotavljanje kakovosti. Prispevali bodo tudi ukrepi Skupnosti, kot so „mreže začetnega usposabljanja“ iz sedmega okvirnega programa za raziskave, predlagani ukrep za skupne direktorate iz programa Erasmus Mundus ter Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT).

Vendar so na nacionalni ravni potrebna večja prizadevanja za pridobivanje znanj in spretnosti ter vseživljenjsko učenje. **Raziskovalci si morajo med usposabljanjem in po njem pridobivati ustrezne izkušnje.** To pa bo spodbudilo tudi njihove poklicne možnosti ter sposobnost prehajanja med ustanovami, sektorji in državami. Pri tem gre le delno za vprašanje formalne izobrazbe. Vzpostavitev primerne okolja bo v številnih ustanovah zahtevala spremembe, npr. z ustvarjanjem povezav z zasebnim sektorjem.

Predlagani prednostni ukrepi:

- Države članice razvijejo in podprejo usklajene „nacionalne programe za znanja in spretnosti“, ki zagotavljajo, da imajo raziskovalci spretnosti in znanja, ki jih potrebujejo, če želijo skozi vso svojo poklicno pot v celoti prispevati k na znanju temelječemu gospodarstvu in družbi.
- Države članice zagotovijo boljše povezave med univerzami in industrijo, tako da podprejo zaposlovanje raziskovalcev v podjetjih v času njihovega usposabljanja, financiranje doktorskih študijev s strani industrije ter vključenost industrije v razvoj učnih načrtov.

5. IZVAJANJE PARTNERSTVA

Za uspešen prispevek partnerstva k vzpostavitvi evropskega raziskovalnega sistema svetovnega razreda bo potrebna polna udeležnost vseh partnerjev. Zato je pomembno, da:

- se države članice, Svet in Komisija zavežejo, da bodo uresničevali **skupne cilje in podprli predlagane ukrepe**;
- **države članice do začetka leta 2009 sprejmejo nacionalne akcijske načrte**, v katerih bodo določeni posebni cilji in ukrepi za doseganje ciljev partnerstva. **Zaradi različnih izhodišč posameznih držav članic se pričakuje, da se bo vsak od teh načrtov osredotočil na različne vidike splošnih ciljev partnerstva**;
- se opredeljene **prednostne naloge izvedejo do konca leta 2010**;
- **si Komisija prizadeva za optimizacijo obstoječih instrumentov Skupnosti**, vključno s tistimi, ki so na voljo v programu „Ljudje“ iz 7OP, da bi okrepila partnerstvo;
- države članice in Komisija v okviru partnerstva:
  - **opredelijo dobre prakse** in po potrebi **oblikujejo skupne smernice**,
  - **spremljajo napredek** na nacionalni ravni in na ravni EU ter letno poročajo na podlagi dogovorjenih kazalcev²⁹,
  - **čim boljše izrabijo obstoječi pravni okvir Skupnosti** v korist raziskovalcem;
- **Svet za konkurenco** v skladu s svojo osrednjo vlogo pri upravljanju pobud ERP **spremlja in oceni napredek** pri izvajanju ukrepov partnerstva;
- se ob koncu prve faze partnerstva v letu 2010 pripravi **splošna ocena stanja in rezultatov ukrepov partnerstva** ter upošteva potreba po nadaljnjem ukrepanju na ravni EU za obravnavanje posebnih nerešenih vprašanj. Ocena bi morala **v celoti upoštevati mnenja samih raziskovalcev**. Proučiti je treba možnost vzpostavitve **enotne kontaktne točke za raziskovalce** za obveščanje partnerstva o primerih dobre prakse in obstoječih težavah kot tudi **organizacije obsežne konference v letu 2009**, kjer bi lahko raziskovalci izrazili svoja mnenja.

---

²⁹ Predlagani kazalci so navedeni v poglavju 7 priloženega delovnega dokumenta služb Komisije (SEC(2008) XXX).